

Civilsamhället under angrepp

Civilsamhället, tredje sektorn, föreningsvärlden – kärt barn har många namn – men för tillfället är det *tough love* som gäller från statsmaktens sida. Knappheten fördelas för att rädda Finlands ekonomi och organisationerna har blivit kallade att spela en proportionellt sett oskäligt stor roll.

Åtgärderna som riktar sig mot civilsamhället är historiskt negativa och innebär en existentiell ödesfråga för organisationerna. Därför har de finlandssvenska organisationerna gemensamt tagit fram denna lägesbild och konsekvensbedömning för att tydligt visa vad som håller på att permanent förloras.

Regeringen Orpo hotar att lämna ett tystare, tommare, tunnare, torftigare och tråkigare Svenskfinland efter sig.

Allmänt taget har organisationerna förståelse för behovet att anpassa statens finanser och beredskap att för sin del medverka till balans i den offentliga ekonomin. Ingen ifrågasätter det allvarliga läget eller regeringspartiernas demokratiska rätt att åtgärda läget i enlighet med sina målsättningar – även vår framtid är beroende av en balanserad offentlig ekonomi och regeringen har förstås också fräscha initiativ. Ingen inbillar sig heller att regeringens sats är lätt eller att några beslut fattas av illvilja eller okunskap.

Men de motiveringarna bär inte hur långt som helst. Anpassningsbehovet kan inte motivera åtgärder oberoende av konsekvenser, annat än för någon som helt saknar värderingar. Vem som skall betala och hur mycket, är i allra högsta grad en värderingsfråga där regeringspartiernas politiska preferenser styr fördelningen. Den ideologiska viljan uttrycks i sista hand i siffror.

Historiskt negativa åtgärder

Moderata nedskärningar bör de flesta organisationer ha beredskap att hantera. Regeringen utlovar dock historiskt negativa åtgärder som riktar sig mot civilsamhället. Några exempel:

- De förespeglade nedskärningarna i statsbidragen närmar sig för organisationernas del överstiger 25-35 procent eller mer under regeringsperioden.
- Nedskärningarna inom den fria bildningen, grundläggande konstundervisningen, Finlandsmodellen, de statliga renoveringsbidragen och så vidare drabbar direkt organisationsvärlden.
- Kultursektorn drabbas av massiva nedskärningar.
- Kommunernas och välfärdsområdenas nedskärningar minskar ytterligare på den offentliga finansieringen.

Dessutom har realvärdet på statsbidragen minskat snabbt på grund av inflationen och organisationerna är slutbetalare av momsen, som också höjs. Organisationerna drabbas på många sätt av regeringens åtgärder och den sammantagna effekten är katastrofal.

Utvidgad avdragsrätt för donationer till olika typer av organisationer är en intressant öppning, men det är viktigt att förstå att den enbart gynnar vissa, framför allt stora organisationer, att effekten kommer att vara långsam och att åtgärden på inget sätt kompenserar bortfallet av statsbidrag. Den planerade avdragsrätten kommer inte heller att gälla för hela organisationsfältet.

Vi som leder de finlandssvenska organisationerna är inte tjänstemän vid finansministeriet. Vi kan inte säga var det är lämpligt att skära ned eller vilka skatter som kan höjas. Vår uppgift är att tydligt berätta att de planerade nedskärningarna är oproportionerliga, går för långt och kommer att ha katastrofala konsekvenser, även för partierna. Det är organisationerna som utbildar en stor del av de föreningsmänniskor som driver civilsamhället, inklusive partiernas egna organisationer.

Nedskärningarna kommer inte att spara de belopp som finns antecknade i de exceltabeller som besluten grundar sig på. Det framstår som kreativ bokföring där kostnader flyttas mellan olika lådor. En inbesparing på ett moment leder lätt till högre kostnader på ett annat. Slutnotan betalas under lång tid och med ränta. Det är omöjligt för organisationerna att hantera nedskärningarna annat än genom oåterkalleliga åtgärder.

Situationen försvåras ytterligare av att statsmakten inte har lagt fram tydliga tidtabeller eller planer som det skulle vara möjligt att långsiktigt förbereda sig på. Detta skapar direkt en betydande juridisk risk för organisationerna och deras förtroendevalda ledning i dimensioneringen och tajmningen av de förestående oåterkalleliga åtgärderna. Allt lämnas öppet in i det sista, nya nedskärningar läggs på tidigare, summor sipprar sakta ut, tidtabeller ändras och slutligen ställs organisationerna inför fullbordat faktum.

Organisationerna ser det som ytterst allvarligt och på sikt mycket skadligt att statsbidragen har politiserats till den grad som skett. Finlands civilsamhälle är en omistlig förutsättning för att vår demokrati skall fungera precis lika fullt som fria, regelbundna och hemliga val, parlamentarismen, oberoende domstolar, yttrandefrihet, fria medier och utbildade, engagerade medborgare. I relation till allt det goda organisationerna åstadkommer är kostnaden obefintlig. Upprepade undersökningar har visat att varje euro som satsas i civilsamhället mångfaldigt återbetalar sig själv i form av positiva effekter för hela samhället.

Ropa inte på fonderna

När tiderna blir kärvare brukar man ropa på fonderna. Det är fullkomligt fel. Fonderna möjliggör redan i dagens läge ett enormt och långsiktigt ansvar för en uppsjö av positiva insatser och aktiviteter överallt i Svenskfinland.

Fonderna agerar i enlighet med sina donatorers vilja. Inte en enda fond har till syfte att lappa bortfall i offentlig finansiering. Organisationerna förstår, accepterar och omfattar att fonderna inte kan eller ens i den bästa av världar skall gå in och ersätta sådant som staten inte vill bära sitt ansvar för.

Ur organisationernas perspektiv är det viktigt att alla finansiärer accepterar att ett visst bidrag i framtiden har lägre effekt då matchande offentlig finansiering minskar eller helt uteblir. Vi vill inte mitt i bedrövelsen bli dubbelt bestraffade.

Vad blir kvar?

Det är klart att nedskärningarna är så omfattande och radikala att viktiga finlandssvenska värden kommer att gå permanent förlorade under de närmaste åren. De radikala nedskärningarna kan enbart hanteras genom att lägga ned, avskaffa, skära bort och upphöra. Det som nu går förlorat i civilsamhällets reträtt får vi aldrig tillbaka.

I vissa fall kommer den enda lösningen att vara att uppgå i finskspråkiga organisationer. Våra medlemmar och frivilliga får nöja sig med mindre verksamhet. Möten, samlingar, läger, tävlingar, seminarier, kurser, utbildningar, klubbträffar, stödgrupper och exkursioner förblir önskemål.

Medlems- och deltagaravgifter stiger. Fungerande samarbeten och partnerskap rinner ut i sanden. Kompetens och nätverk som systematiskt har byggts upp under många år skingras för vinden. Många långsiktiga strävanden kommer att omintetgöras.

Det är inte ens frågan om att fokusera på kärnan i verksamheten utan att välja en del av kärnan. Det kommer att ha regionala, strukturella, juridiska, ideella och substansmässiga konsekvenser i Svenskfinland. Hela organisationsvärldens ekosystem sätts ur balans eftersom något som skärs bort av en organisation också drabbar andra organisationer.

Mängden av regler, lagar, normer, krav och kriterier som en organisation skall orientera sig kring är oskälig. Många regeringar har lovat förenkla regleringen i samhället överlag, men resultatet har i regel varit den motsatta. Samtidigt måste det konstateras att regler behövs också för fri medborgarverksamhet och att det är något naivt att tro att man enbart genom att rensa i reglerna kan skapa annat än marginella produktivetsförbättringar.

Också om den långsiktiga basfinansieringen skulle ersättas av kortvariga projektbetonade satsningar, för det som för stunden är aktuellt, innebär det att styrningen, kontrollen, övervakningen och den administrativa bördan kommer att öka. Engagemanget tunnas ut, ännu mer av den krympande kakan måste satsas på byråkrati, antalet fastanställda i organisationerna minskar, ett nytt kast av frilansare med osäkra villkor skapas, frivilliga blir utbrända, långsiktigheten försvinner, autonomin minskar, hela organisationssektorns dragningskraft lider och effekten av det organisationerna gör försämras ohjälpligen. I sista hand försvagas vår demokrati genom ett tunnare och tystare civilsamhälle.

Det finns alltid alternativ

Bilden som målas är dyster. Men det finns lyckligtvis alternativ. Vi är övertygade om att regeringen uppriktigt vill bygga ett starkt och engagerat Finland. Allt handlar om val och värderingar. Regeringen kan lyssna till vårt nödrop och undvika att i oskälig grad låta civilsamhället drabbas. Organisationerna är beredda att stå för sin del i ett talko där alla deltar.

Vi ber regeringen:

- att ompröva och lindra de radikala nedskärningarna som riktas mot organisationsvärlden under regeringsperioden, för att trygga civilsamhällets grundläggande basverksamhet och långsiktiga verksamhetsförutsättningar.
- att sätta ett skäligt tak för hur hårt en enskild organisation kan drabbas.
- att beakta organisationernas mångfald och olika beredskap att hantera nedskärningar.
- att tydligt och i god tid kommunicera tidtabeller och belopp för nedskärningar.
- att inte fatta radikala beslut om nedskärningar och andra försämringar utan att höra och beakta de som direkt påverkas av besluten.

Helsingfors, xx.x.2024

/underskrifter: organisation_person_befattning/